

Mjölbyfältet

I ärenden som rör naturvård gör SGU en bedömning av hur förslag beskriver och hanterar geovetenskapliga värden. SGUs yttrande görs utifrån vår geologiska ämnesroll liksom att vi ser behovet av att lyfta geologiska naturvärden i planeringsärenden. Detta gör vi utifrån vår helhetssyn på och kunskap om geologiska bildningar och deras värden, där både exploateringsintressen och bevarandebestånden kan gynnas av våra bedömningar.

Mjölbyfältet ingår i den serie av geologiska formationer som kallas Mellansvenska israndzonen. Denna består av olika typer av bildningar, främst randmoräner och randdeltan. De avsattes under den senaste inlandsisens avsmältningssperiod, under en tillfälligt kallare period som kallas Yngre Dryas, för 12 800 – 11 700 år sedan. Isranden drog sig generellt mot norr men blev då stående vid randzonen under en längre period. Framför isranden avsattes sediment i form av t.ex. deltan. Isen gjorde också mindre framryckningar varvid ett moränlager avsattes ovanpå deltasedimenten.

Mjölbyfältet är en av de mest välutbildade och intressanta randbildningarna. Det är en mycket komplex formation som består av en mängd olika delar med olika sammansättning, morfologi och bildningssätt. Där finns flera olika delatyor, åsar, kamekullar, dödisgröpar, iskontaktbranter mm. Huvuddelen av avlagringen byggs upp av sandiga och grusiga isälvsediment, delvis överlagrade av morän. Deltasedimenten avsattes framför isranden i Baltiska Issjön och delatytorna visar Högsta kustlinjens läge vid tidpunkten då de bildades.

SGU har gjort en jordartskarta med beskrivning över området (Johansson 1979). Fältet är av stort vetenskapligt intresse för studier av inlandsisens avsmältning, Östersjöns utveckling och paleoklimatologi.

Stora delar av Mjölbyfältet är idag svårt skadade av grustäkt och bebyggelse. Väg E4 har dragits rakt igenom bildningen. Delar av fältet är klassade som riksintresse för naturvärden på geovetenskapliga grunder, dock inte området söder om E4.

Statsrådet 1

Området "Statsrådet 1" ligger på och nedanför den sydöstra sluttningen som avgränsar det sydostligaste deltaplanet. Sluttningen och platån ovanför består av isälvsediment (deltasediment). Den flacka, södra delen av området byggs upp av svämsediment och glacial grovlera. Svämsedimenten har avsatts i lågområden runt Svartån och leran har avsatts på botten av Baltiska Issjön, framför deltafronten.

Den ur naturskyddssynpunkt mest värdefulla delen av området är sluttningen upp mot deltaplatån. Platån och sluttningen är de bäst bevarade delarna av deltamorfologin i Mjölbyfältet. För att sluttningen ska behålla sitt värde krävs också att sikten fram dit är fri, dvs. att det låga området framför är oexploaterat och obebyggt. Den södra delen av området har i sig inga påtagliga bevarandevärden, men är viktig av detta skäl.

Området har således stora värden som en välbevarad del av Mjölbyfältet och bidrar till förståelsen av landskapsbilden, till avlagringsmiljöer och processer. Värdena är dels vetenskapliga, dels pedagogiska. SGU anser utifrån ett sådant perspektiv att riksintresset Mjölbyfältet bör utvidgas till att omfatta deltaplatån söder om E4 med sin östra – sydöstra sluttning. Det är dock Naturvårdsverket som är ansvarig myndighet för naturvårdens riksintressen.

Litteratur:

Johansson, H. G. 1979: Beskrivning till jordartskartan Linköping SV. *Sveriges geologiska undersökning Ae 36*.

Riksintresse för naturvården, registerdokument NRO05028 Mjölbyfältet från 1986, Länsstyrelsen i Östergötland.

Kärstin Malmberg Persson, SGU, 2016-05-31